

2022
2026

GROEN LINKS WESTLAND

Onze Ambitie moet Hoger

PARTIJPROGRAMMA GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN 2022-2026

GROENLINKS WESTLAND

Inhoudsopgave

Onze Ambitie moet Hoger	2
Echt groen, echt sociaal en echt open	2
Politieke ervaring	3
Wat hebben we bereikt?.....	3
En nu?.....	3
1.Een Groen Westland	4
1.1. Groen is duurzame daden	4
1.2. Groen is duurzame energie	4
1.3. Groen is rekening houden met klimaatverandering	4
1.4. Groen is duurzaam wonen	4
1.5. Groen is groen vervoer.....	5
1.6. Groen is duurzaam werken	6
1.7. Groen is groene kernen.....	6
1.8. Groen is méér groen	7
1.9. Groen is het welzijn van dieren.....	7
1.10. Groen is rust aan de kust	8
1.11. Groen is een schone lucht.....	8
1.12. Groen is een goede waterkwaliteit	8
1.13. Groen is een slimme wateropvang.....	8
1.14. Groen is minder licht.....	9
1.15. Groen is afval de wereld uit	9
1.16. Groen is opschoonacties	10
1.17. Groen is centraal vuurwerk.....	10
1.18. Groen is geen ballonnen	10
1.19. Groen is alle asbest het Westland uit.....	10
2.Een Sociaal Westland.....	11
2.1. Sociaal is goed onderwijs	11
2.2. Sociaal is inzetten op wetenschap, natuur & technologie goed	12
2.3. Sociaal is het bestrijden van laaggeletterdheid	12
2.4. Sociaal is een sterk kunst- & cultuurbeleid	12
2.5. Sociaal is alle ruimte voor sport	13
2.6. Sociaal is inzetten op een gezonde samenleving	14
2.7. Sociaal is oog voor kinderen en jongeren hebben	14
2.8. Sociaal is ontmoeting tegen eenzaamheid.....	14
2.9. Sociaal is goede zorg	15
2.10. Sociaal is mantelzorgers ondersteunen	15
2.11. Sociaal is goede toegankelijkheid van voorzieningen	15
2.12. Sociaal is Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen	16
2.13. Sociaal is werk voor iedereen.....	16
2.14. Sociaal is armoede bestrijden	17
2.15. Sociaal is woningen voor iedereen.....	17
2.16. Sociaal is respect hebben voor elkaar	18
3.Een Open Westland	19
3.1. Open is met z'n allen.....	19
3.2. Open is een gezonde bestuurscultuur	19
3.3. Open is een constante dialoog.....	20
3.4. Open is open naar de wereld	21
3.5. Open is ruimte voor burgerinitiatieven.....	21
3.6. Open is samen bouwen - mét jongeren	21
3.7. Open is een veilige omgeving.....	21
3.8. En open is vooral... experimenteren	22

Onze Ambitie moet Hoger

Pas op de valreep kwam de huidige coalitie met een groot aantal visies. In de afgelopen 4 jaar is dan ook niet veel gebeurd. Dat moet echt anders. Er liggen zoveel uitdagingen voor ons. Daar moeten we nu mee aan de slag. We hebben het eerder gezegd en willen graag aan de slag: "Westland, onze ambitie moet hoger."

Echt groen, echt sociaal en echt open

Westland. Ontstaan in 2004 door samenvoeging van De Lier, 's-Gravenzande, Heenweg, Monster, Poeldijk, Ter Heijde, Naaldwijk, Honselersdijk, Maasdijk, Wateringen en Kwintsheul. Een gemeente met heel veel gezichten. Bekend om zijn kassen, het varend corso, Waterpop, de zandmotor en de brede duinen langs de kustlijn. We hebben veel om trots op te zijn. Veel vrijwilligers en mantelzorgers, een laag werkloosheidspercentage en een hoge score op veiligheid. Ondanks de Corona draait de economie krachtig door, onze tuinbouwproducten blijven belangrijk. Wij steken onze handen uit de mouwen wanneer dat nodig is. Zo was Westland vroeger, zo is Westland nu en zo zal Westland altijd blijven. Wat wil je nog meer?

De afgelopen jaren is helaas niet veel gebeurd. Het inwoneraantal neemt toe, de sociale ongelijkheid neemt toe, de klimaatproblemen nemen toe, maar concrete actie is er nog niet. Het Westland doet zichzelf hiermee tekort. Het is tijd om het anders te doen. Het is tijd om niet alleen op tuinbouw- en exportgebied, maar ook in duurzaamheid een koploper te worden. Het is tijd om Nederland te laten zien hoe sociaal, groen en open deze streek kan zijn.

GroenLinks Westland zet zich in voor een hoger ambitieniveau voor Westland. Laten we bergen verzetten op het gebied van groen, sociaal en open. Wij Westlanders kunnen toch veel? Wij zijn ervan overtuigd dat we nog meer kunnen dan veel.

De afgelopen jaren hebben we vanuit de oppositie ingezet op een écht groen, écht sociaal en écht open Westland. Dat willen we nu doen vanuit de coalitie.

Een groen Westland, waar lucht, aarde en water schoon en gezond zijn. Dat klimaatbestendig is. Waar we zuinig zijn op onze grondstoffen en natuur, en waar we onze energie uit duurzame bronnen halen. Zodat we ons mooie Westland nog mooier door kunnen geven aan onze kinderen en de daaropvolgende generaties.

Een sociaal Westland, waarin iedereen zich thuis kan voelen, ongeacht de afkomst, leeftijd of geaardheid. Waarin we allemaal mee kunnen doen, in betaald werk, vrijwilligerswerk of op school. Waar iedereen hun passie kan ontdekken en zich hierin kan ontwikkelen. Waar niemand achterblijft en iedereen fijn kan wonen.

Een open Westland, waarin we ons veilig voelen, we elkaar vertrouwen en waar iedereen welkom is. Waarin Westlanders aan de basis staan van het Westland. Waarin iedereen mee kan praten over elk belangrijk thema en gehoord wordt door de gemeente. Wij staan voor een andere, open bestuurscultuur.

Voor dit Westland wil GroenLinks Westland zich de komende jaren hard maken. Voor ons, voor u, voor de Westlanders van vandaag, en ook voor alle Westlanders van morgen.

Politieke ervaring

Bij de afgelopen verkiezingen haalde GroenLinks Westland net niet de tweede zetel. Dat neemt niet weg dat onze stem in de periode 2018-2022 duidelijk gehoord is. We hebben onze groene en sociale ambities stelselmatig naar voren gebracht om zo de vage of ambitieuze plannen van de coalitie bij te sturen. Maar ook de gemeente gesteund met plannen die gewoon kloppen. Het is de weg van de lange adem om de belangrijke dingen op de agenda te krijgen. Natuurlijk willen we meer. En als we groter worden, kunnen we natuurlijk nog meer bereiken.

GroenLinks Westland staat voor een aantal politieke ideeën, natuurlijk, maar ook voor een mentaliteit. We willen een maatschappij die groen, sociaal en open is. Op deze manier willen we - als kiezer, als lid, als mens, als Westlander - ook zelf in het leven staan. Nooit dogmatisch, maar wel resoluut. En altijd constructief en open, met een luisterend oor en open voor argumenten.

Wat hebben we bereikt?

Voorop gezet, met deze coalitie was het moeilijk om zaken te doen. Alle meningen en de besluitvorming stonden voor 95 procent vast.

Moties van onze zijde of gesteund door GL, een selectie:

- Diverse moties op het gebied van de Kustvisie en bescherming van het duingebied. Tegenhouden van strandhuizen. Storend dat van het originele plan enkel de commerciële onderdelen m.b.t. strandpaviljoens door de coalitie zijn uitgewerkt. GroenLinks heeft zich hier steeds tegen verzet.
- Motie voor alternatieven inkoop jeugdhulpverlening. GL zet zich in voor de jeugd.
- Moties op het gebied van sociale huurwoningen.
- Motie over prikkelarme kermissen. Nu nog een afsteekverbod vuurwerk.
- Motie Wereldvoedseldag
- Motie inzake loket burgerinitiatieven
- Motie inzake voorkomen en tegengaan eenzaamheid
- Motie inzake revolverend duurzaamheidsfonds
- Motie inzake duurzaamheidsfonds voor isoleren en verduurzamen van woningen
- Motie inzake kleinschalige woon-zorgprojecten in Westland
- Motie inzake mantelzorgwoningen
- Diverse moties ten aanzien van behoud bomen
- Diverse moties ten aanzien van huisvesting arbeidsmigranten
- Motie inzake verweesde minderjarige vluchtelingenkinderen

En nu?

Diverse GL-moties zijn verworpen. Dat is frustrerend. Maar ook aan de moties die zijn aangenomen is te weinig gevolg gegeven. Dat willen we anders.

Wij willen een groen Westland, een sociaal Westland en een open Westland. Dat is onze prioriteit de komende vier jaar. Wij hebben hierover vérgaande, uitgesproken plannen. Écht groen, écht sociaal en écht open. Dat is Westland nog steeds niet. We zullen ons hiervoor met hart en ziel in de politieke arena inzetten. Daarbij kunnen we de komende vier jaar alle daad- en ideeënkracht - ook van u - gebruiken. Aarzel niet ons te benaderen.

Er is veel werk te verzetten.

1. Een Groen Westland

Westland is dé tuinbouwgemeente van Nederland. Daar zijn we trots op. Westland levert prachtige, lekkere en gezonde producten. Om dat voor elkaar te krijgen is een goede balans van natuur, wonen en werken noodzakelijk. Dat vraagt om veel meer bomen, avontuurlijke speelruimte, meer parken, grote biodiversiteit, schoon water en een prima luchtkwaliteit. Duurzaamheid is troef: we willen vol investeren in duurzaam wonen, werken en leven. De glastuinbouwvisie 2040, "Hart voor Glas", is een voorbeeld van een visie met goede ideeën. De Warmtevisie Westland is een routekaart voor de energietransitie. Daar zitten goede ideeën in, maar die mogen ambitieuzer zijn. Het is aan ons de taak om ervoor te zorgen dat het niet bij ideeën blijft.

1.1. Groen is duurzame daden

GroenLinks staat al jaren voor een duurzame wereld. Wij gaan er, ook in de toekomst, voor zorgen dat de duurzame daad bij het duurzame woord wordt gevoegd en dat Westland haar steentje bijdraagt aan klimaatdoelstellingen en een betere wereld.

1.2. Groen is duurzame energie

Er zijn in Westland genoeg mogelijkheden om bij te dragen aan het realiseren van de klimaatdoelstellingen. In de glastuinbouwvisie zien we veel ruimte voor innovatie met klimaatneutrale kassen. We willen bovendien een klimaatneutrale gemeente zijn, dus we zullen moeten overstappen op duurzame warmte. Wat ons betreft zetten we vol in op zonne-energie en aardwarmte. Westlanders zijn slim en pragmatisch, en dat is juist wat we nodig hebben. Bevorder collectieve zonne-energieprojecten, zet autoaccu's slim in; GroenLinks is voorstander van het toepassen van nieuwe technieken. We ondersteunen de ontwikkelingen rond aardwarmte, zoals project aardwarmte Polanen, omdat die juist de warmtevraag in Westland duurzaam in kan vullen. Ook het gebruik van restwarmte uit de Rotterdamse haven en via warmtecoöperaties met tuinders is interessant. Daarnaast bieden kleine windturbines kansen.

Naast het vinden van nieuwe energiebronnen, is het nodig om zuiniger met energie om te gaan. GroenLinks is geen voorstander van proefboringen naar gas in het Westland en evenmin van ondergrondse opslag van CO₂. CO₂-opslag in bomen heeft onze voorkeur.

1.3. Groen is rekening houden met klimaatverandering

Door klimaatverandering hebben in 2021 in Europa overstromingen plaatsgevonden die we voorheen niet voor mogelijk hielden. In Nederland is tot nu toe Limburg hard getroffen, maar het lijkt een kwestie van tijd voor ook wij hiermee te maken krijgen. Westland ligt namelijk grotendeels onder zeeniveau.

Bij nieuwbouw en renovatie moeten we dus rekening houden met de gevolgen van de klimaatverandering. Maak ruimte voor water. We stimuleren wateropvang in de bebouwde omgeving en het buitengebied door middel van groene daken en groene gevels, en watertonnen en stimuleren de vergroening van tuinen, bedrijventerreinen, straten, buurten en speelplaatsen. Meer stenen mag, maar dan wel waterdoorlatend. Dit zorgt voor betere wateropvang en helpt tegen hittestress. We willen ook maatregelen voor onze kassen om die te beveiligen tegen klimaatoverlast, zoals hagel en wind.

1.4. Groen is duurzaam wonen

Energieneutraal wonen is mogelijk en zal de standaard worden. Nieuwbouw is aardgasvrij. In nieuwbouwprojecten is daar voldoende aandacht voor; voor de reeds bestaande woningen zijn regelingen nodig voor betere isolatie en om van het aardgas af te gaan. We steunen het Westlands informatieprogramma 'Westland Woont Duurzaam'. De energiescans die de gemeente aanbiedt, zijn goed en mogen meer gepromoot worden. De overkoepelende communicatiestrategie 'Jaarrond zichtbaar ook online' mag nog steviger.

GroenLinks heeft als uitgangspunt dat al onze bestaande woningen en voorzieningen uitgerust zijn met 100% door aardwarmte, wind- en zonne-energie opgewekte energie. In nieuwe woningen komen standaard voorzieningen als gescheiden waterinzameling van huishoudelijk water en toiletwater. We bouwen alle nieuwbouwwoningen voortaan volledig energieneutraal, bij voorkeur met centrale opslag van energie waarbij gebruik gemaakt wordt van de nieuwste technieken.

Westland verdient een ecologisch woonproject, zoals 'Geworteld wonen' in Rijswijk of de 'Groene Mient' in Den Haag. Het nieuwe college moet niet alleen volgen, maar mee voorop lopen.

Voor particuliere huizenbezitters willen we het mogelijk maken om gedurende tien jaar hun energiebetalingen aan een bedrijf over te hevelen, die in ruil daarvoor hun huis volledig energieneutraal maakt. Het kost gevoelsmatig niets en na deze tien jaar gaan de kosten zelfs omlaag. De gemeente zal projectgroepen die verduurzaming nastreven, zoals 'Venewijk energiek anders' beter moeten ondersteunen.

Ook bestaande huurhuizen moeten duurzamer gemaakt worden. Woningbouwcorporaties en de gemeente zullen hierin samen moeten optrekken. Het geld dat bewoners vroeger besteedden aan de energierekening, kan nu gebruikt worden om de kosten hiervan op te vangen, zodat voor bewoners de woonlasten gelijk blijven. We zijn echt niet de eerste gemeente waar dit gebeurt, er zijn in het land genoeg initiatieven om bij aan te haken, denk aan 'Nul op de meter'. Dit moet een speerpunt worden voor de wethouder.

1.5. Groen is groen vervoer

De meest duurzame vorm van mobiliteit is de fiets. Fietsen moet veiliger, sneller en aantrekkelijker worden. Wij willen een goed fietsnetwerk, dat goed aansluit op het OV-netwerk. Fietspaden kunnen nog veel beter ontwikkeld worden, beter op elkaar aansluiten, veiliger en groener worden gemaakt. Waar mogelijk moet fietsverkeer gescheiden worden van vrachtverkeer. Ook willen we een pilot met fietspaden die energie opwekken.

Daarnaast zien we een groei in het gebruik van de e-bike. Dit brengt het Westland op een duurzame en sportieve wijze dicht bij elkaar. Dat vraagt om duurzame oplaadstations. GroenLinks wil daar meer faciliteiten voor. Ook bij bedrijven en winkelcentra mogen meer laadplekken voor elektrische fietsen komen, met voldoende ruimte om je bagage in je tassen te doen.

De fiets staat centraal, maar ook openbaar vervoer, elektrische auto's en deelauto's moeten gestimuleerd worden.

We willen een railverbinding met de steden om ons heen, met name als de Greenport Horti Campus wordt gerealiseerd. We willen daarvoor blijven vechten bij de provincie. Het is namelijk noodzakelijk voor Westlanders om een goede OV-verbinding te hebben naar de centra van Den Haag, Delft en Rotterdam. Met name voor jongeren die buiten Westland studeren en voor werkenden is dit essentieel; het maakt dat je gewoon in Westland kan blijven wonen. Bovendien zal de Westlandrail het autoverkeer terugdringen. Westlandrail mag geld kosten.

Ook zonder Westlandrail moet het OV een écht alternatief worden voor de auto. Er zullen dus snelle verbindingen naar OV-knooppunten moeten komen. Snelle en frequente busverbindingen worden verzorgd door elektrische bussen of bussen die door waterstof worden aangedreven. Ook willen we meer OV-opstapplaatsen voor mindervaliden vlakbij de kernen.

In 2030 rijdt iedereen elektrisch en daar moeten we ons op voorbereiden. We hebben meer laadpalen nodig en opladen moet betaalbaar zijn. In de komende vier jaar willen we per kern 20 nieuwe openbare laadpalen, op goed bereikbare plaatsen.

We willen de dorpscentra autovrij of autoluw maken. In overleg met betrokken partijen in de dorpskernen, willen we inzetten op leefstraten, waarin burens elkaar makkelijker kunnen ontmoeten. Buiten de dorpscentra wordt de omgeving zo ingericht dat foutparkeren wordt ontmoedigd door bijvoorbeeld paaltjes.

Goederenvervoer in het Westland moet groener. Westland kent zo ongeveer de grootste vrachtwagendichtheid van Nederland. Dat vraagt om een pilot met elektrische vrachtwagens.

1.6. Groen is duurzaam werken.

Westland is groot geworden dankzij de glastuinbouw. Nergens ter wereld worden zó efficiënt voedsel en sierteeltproducten geproduceerd als hier. Het wordt een uitdaging om dit duurzamer te gaan doen, maar het kan zeker, door gebruik te maken van de hier aanwezige kennis, onder andere bij het World Horti Center. We stimuleren innovatie: met glas dat als zonnepaneel (opwekking elektriciteit) dienst doet, minder lichtverontreiniging, schoner en maximaal hergebruik van water, vermindering van gebruik aan chemicaliën. De gemeente zal de keuze voor duurzame topproducten en telen in meerdere lagen moeten bevorderen.

Maar ook andere bedrijven, gebouwen, sportaccommodaties en scholen bieden vaak uitstekende mogelijkheden om te vergroenen, bijvoorbeeld door het aanbrengen van zonnepanelen op het dak. Schoolgebouwen zijn van de gemeente; laten we daar beginnen en het goede voorbeeld geven.

1.7. Groen is groene kernen

Westland is een gemeente van kernen. Westland is zeer sterk verstedelijkt en vrijwel geheel bebouwd/verhard. Hoe houden we rekening met cultuurhistorisch Westlands groen? In Westland zijn bijna alle historische heggen en hagen verdwenen, evenals vrijwel al het oorspronkelijk groen, de hoge bomen, de broekbossen en daarmee is ook de massa van flora en fauna verloren gegaan. We willen, met respect voor ons cultuurhistorische erfgoed, die kernen groener maken. Wonen en werken kan uitdagender, innovatiever, mooier, groener, duurzamer. Groene architectuur krijgt een belangrijke plek.

We willen die natuurlijke kernen met elkaar in verbinding brengen met uitgebreide groene zones. Dit is goed voor insecten, vogels, egels, vlinders, kleine zoogdieren, maar ook voor mensen. Dit zorgt voor verbinding tussen recreatiegebieden, met extra mogelijkheden voor skaters, fietsers en wandelaars. We ondersteunen de plannen voor Tiny Forests, met ten minste een Tiny Forest per kern, en het liefst in de buurt van een school.

Ook in de wijken willen we veel en gevarieerd groen, zodat kinderen prettig buiten kunnen spelen en het hen uitnodigt om buiten te wandelen en te sporten. De gemeente geeft het goede groene voorbeeld met initiatieven gericht op groene daken, bijenvriendelijke beplanting en dergelijke.

Buurtbewoners die in hun buurt groenzones willen onderhouden gaan wij financieel ondersteunen met een extra onderhoudsbudget.

We zien graag een nieuwe Westlandse ecooloog aangesteld worden, die met input van bewoners en ondernemers gaat werken aan een goede inrichting van de natuur in samenhang met de kassen, recreatie en bebouwde gebieden. Deze ecooloog kijkt ook naar de samenhang in de bebouwde omgeving vanuit cultuurhistorisch perspectief met oog voor sociale cohesie. Bij schaalvergroting of aanpassing van kassen wordt de vergunning alleen verleend als er een groenstrook op het kassengebied wordt gerealiseerd.

1.8. Groen is méér groen

De concept groenvisie is een aanvang om natuur en groen een betere plek te geven in onze gemeente. Maar, groen is meer dan alleen het Staelduinse Bos onderhouden. We willen investeren in meer groen in onze omgeving, door mogelijkheden voor een stadspark, een extra bos of het teruggeven van grond aan de natuur te onderzoeken. Belangrijk vinden wij het om langs de wegen veel meer met groene aanplant te doen. We willen groene schoolpleinen en woonwijken, waar het voor kinderen uitdagend en avontuurlijk is om te spelen. Het leefbaarheidsfonds is hiervoor, mede door ons, in het leven geroepen. Dit fonds handhaven we en intensiveren we indien nodig.

We onderschrijven de uitgangspunten van Natuurlijk Westland. Ook onderhoud van de natuur moet duurzaam. Kappen met kappen! Dat is een goed uitgangspunt, maar ja, soms moet er gekapt worden. Een gedeelte van het huidige groen- en bomenbestand is ziek en moet vervangen worden. De huidige regel is: voor elke gekapte boom twee elders poten. Dat is mooi, maar niet genoeg. Dit beleid resulteert vaak in nieuwe, jonge aanplant, die veel minder ecologische waarde heeft dan wat er weg is gehaald. Wij pleiten ervoor om de ecologische waarde van de weggehaalde boom te bepalen om vervolgens die waarde terug te planten. Gezonde bomen kunnen vaak elders geplant worden (bomenmakelaar.nl). En alsjeblieft: meer variatie in de boomsoorten in woonwijken! Biodiversiteit is noodzakelijk. Het bestaande groen moet goed en 'natuurlijk', zonder kaalslag onderhouden worden. Onkruidbestrijding moet op de meest milieuvriendelijke wijze gebeuren. Hoe dan ook moeten er bomen bij, tenminste 100 per jaar.

We zetten in op de acties "Steenbreek en Tegelwippen": de gemeente gaat de komende 4 jaar, jaarlijks 1% van haar verharde areaal omvormen van verhard naar groen en stimuleert de bewoners om tegels uit de tuinen te wippen. De gemeente zet hier in elke kern een jaarlijkse dag voor op.

1.9. Groen is het welzijn van dieren

We zijn niet de enige levende wezens op aarde. Het welzijn van dieren gaat ons zeer aan het hart. Er moet in Westland nog veel gebeuren. Steeds meer gemeenten formuleren een dierenwelzijnsbeleid. Westland heeft hier nog geen beleid voor. GroenLinks Westland pleit voor een Westlandse aanpak, waarin het welzijn van dieren wordt geborgd. Een efficiënte en zorgzame dierenambulance ondersteunen. Beschermde diersoorten zoals vleermuizen, vogels, vlinders krijgen een optimaal leefklimaat. Door de aanleg van natuurlijke bermen met voldoende bloemen worden wij op korte termijn een bij-vriendelijke gemeente. Het maaibeeld van de gemeente moet hierop worden aangepast met waar mogelijk inzet van schapen. We creëren ruimte voor imkerijen. Nieuwe woningen worden vogelvriendelijk gebouwd, met vogelvides voor mussen en zwaluwdakpannen. Elk initiatief op het gebied van dierenwelzijn en natuur zullen wij van harte ondersteunen en waar nodig financieel bijstaan.

Wij houden bij elk nieuwbouw- en renovatieproject rekening met het behouden of scheppen van verblijfplaatsen van (bedreigde) diersoorten. We stimuleren concrete en direct uitvoerbare activiteiten, zoals: mussenvides, inbouwneststenen (gierzwaluwen), insectenhôtels, drachtrijkdom, ruimte voor bijenlinten, roofvogelbroedplekken, stapelmuren, vleermuizenkasten en ingebouwde voorzieningen. Kortom, we beschermen flora en fauna.

1.10. Groen is rust aan de kust

Van de eerdere Kustvisie is niet veel meer over. Dit plan, opgesteld met alle partijen, is nooit uitgevoerd. De kust in het Westland is schoon, smal en ecologisch kwetsbaar. Dat verdient bescherming. Voor ons betekent dat géén tijdelijke en permanente bewoning in strandhuizen en geen uitbreiding van horeca. Wij houden ons mooie strand en de duinen graag zoals ze zijn.

Westland heeft genoeg strandopgangen, geen discussie meer over nieuwe doorsteken: acht strandopgangen op zeven kilometer kust is meer dan genoeg. Ondanks vele inspanningen van vele partijen nemen de biodiversiteit en de natuurwaarden af. Dit is deels te wijten aan indirecte invloeden zoals de toename van de stikstofdepositie. Daarnaast ontbreekt een goed overkoepelend meerjarig openbaar onderzoek naar de natuurwaarden in het duingebied en op het strand van het Westland. GroenLinks wil alle nieuwe plannen toetsen aan milieu- en stikstofnormen.

De afspraken die gemaakt zijn om gemotoriseerd verkeer voor bevoorrading toe te laten op de strandslagen worden al jaren met voeten getreden. Slagbomen worden verwijderd of staan continu open en gemotoriseerd verkeer mengt zich zodoende tussen badgasten. Er zijn hier de laatste jaren veel te veel vergunningen voor verstrekt. Er wordt nauwelijks gehandhaafd en iedere grondeigenaar/ terreinbeheerder wijst naar de ander. Wij willen samen met natuurorganisaties, bewoners, recreanten, ondernemers, en andere betrokken transparante spelregels die gehandhaafd kunnen worden. Rust aan de kust! Wij willen een kust die leeg, ongerept en weids is.

1.11. Groen is een schone lucht

Met de luchtkwaliteit is het slecht gesteld. Vanzelfsprekend hebben we dit niet altijd in de hand, maar extra meetpunten in Westland zijn hard nodig om te bezien wat onze lucht verontreinigt. Dan kunnen we een begin maken met het verbeteren van de kwaliteit van leven.

1.12. Groen is een goede waterkwaliteit

De waterkwaliteit in Westland is schandalig slecht. Resten van bestrijdingsmiddelen en kunstmest vervuilen de bodem en het oppervlaktewater, vooral veroorzaakt door de glastuinbouw, maar ook door de gemeente en burgers. Het bodemleven gaat daardoor achteruit, en na de planten, bomen en insecten volgen de vogels en andere dieren. Het voornemen om afvalwater collectief te zuiveren is niet voldoende.

We komen er niet met gedogen. Er zijn niet veel kwekers die illegaal lozen, maar de kwekers die het doen moeten wél veel strenger worden aangepakt.

De gemeente moet in een betere samenwerking met Glastuinbouw Nederland, de NWWA, de omgevingsdienst Haaglanden en het Hoogheemraadschap de oplossing gaan zoeken in een gebiedsgerichte aanpak. 'De vervuiler betaalt.'

1.13. Groen is een slimme wateropvang

Het is zonde dat schoon regenwater naar het riool wordt afgevoerd. Bij wijkrenovaties moet daarom ingezet worden op het afkoppelen van de daken op het rioolstelsel. Schoon regenwater willen wij niet transporteren naar de afvalwaterzuivering, maar in de bodem. Waar dit niet kan, willen we het naar de omliggende sloten leiden. Door het aantal groene daken en groene speelplaatsen te verhogen, kan het water zijn natuurlijke gang gaan.

Regentonnen vangen regenwater op, dat gebruikt kan worden voor de tuin of het wassen van de auto. Bovendien voorkomen ze overbelasting van het riool. Westland deelt nu op beperkte schaal regentonnen uit. Wij vinden dat de gemeente dit op grotere schaal moet aanpakken: meer tonnen uitdelen!

In het Westland zijn bijna alle oevers recht, wij kiezen voor natuurlijk. Dat is goed voor waterkwaliteit en de hoeveelheid water die je kunt opvangen. Met natuurlijke oevers, meer riet en meer vissen kan de waterkwaliteit zich herstellen en wordt Westland aantrekkelijker voor recreanten

1.14. Groen is minder licht

Westland wordt gezien! Vanuit het heela! Geen goede zaak. Kunstlicht in de nacht heeft een grote invloed op de natuur. Het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en de Wageningen Universiteit voeren, samen met andere organisaties zoals de vlinderstichting, een langlopend onderzoek uit naar de invloed van verlichting op planten, insecten, nachtvlinders, vogels en andere dieren. Trekvogels raken in de war door rood licht en door oververlichting. Juist langs de kust, bij sportvelden en bij natuurgebieden leidt kunstverlichting tot ernstige verstoring. De meest innovatieve bedrijven lukt het om het licht gedurende de nacht binnen de kassen te houden. Het kán dus wel. Daarom willen we met andere bedrijven hier bindende afspraken over gaan maken.

De gemeente heeft ook een taak. We zijn voorstanders van 'slimme openbare verlichting', dat wil zeggen licht dat 's nachts aangaat als er gereden wordt en uitgaat of gedimd wordt als er geen verkeer is.

1.15. Groen is afval de wereld uit

Het apart inzamelen van pbd-afval is een goede zaak, want het vermindert de hoeveelheid afval en restafval is een prima basis voor nieuwe producten. Verandering van gedrag van Westlanders wordt echter alleen bereikt als de gemeente de drempels laag maakt: voldoende plaatsen voor afval en het ophalen moet goed geregeld zijn. Ook zijn er meer plekken voor het inleveren van gescheiden afval en hebben we meer gescheiden afvalbakken in de open ruimte nodig. Want wat thuis kan, kan ook buiten.

We willen geen afval in de natuur. Afval moet in een afvalbak. Dat vraagt om voldoende afvalbakken die dan ook regelmatig geleegd worden. Maar ook bedrijven en horeca hebben een verantwoordelijkheid om de rotzooi in haar omgeving op te ruimen.

We stimuleren de circulaire economie. Met bedrijven gaan we in gesprek over hoe hun afval hergebruikt kan worden. En of en hoe hun producten - na gebruik - teruggehaald kunnen worden voor hergebruik. De gemeente geeft hierbij het voorbeeld.

1.16. Groen is opschoonacties

Zwerfafval is een probleem. We nodigen wijkbewoners uit hun wijk schoon te maken, door met gemeentereiniging opschoonacties te organiseren. Iedere week een “Prik, praat en wandel” actie. Dat scheelt troep op straat en plastic in de natuur. Bovendien is het een manier om elkaar te leren kennen en een kans om te onderzoeken wat er beter kan in de wijk.

1.17. Groen is centraal vuurwerk

Vuurwerk is al twee jaar landelijk verboden. Dit was om de zorg te ontzien. Maar het is ook zeer milieuonvriendelijk, gevaarlijk en super dierenvriendelijk. Bovendien creëert het elk jaar weer veel schade en overlast. We willen dit verbod voortzetten. In plaats daarvan zijn wij voor een per kern georganiseerde vuurwerkshow tijdens oudjaar. Dit mag van ons geld kosten.

1.18. Groen is geen ballonnen

Ballonnen oplaten associeert men met vrolijkheid, kinderen en feest, maar in werkelijkheid wil niemand bijdragen aan plastic soep in de zee. Veel dieren sterven omdat ze plastic hebben gegeten of erin verstrikt raken. Geen ballonwedstrijden in het Westland.

1.19. Groen is alle asbest het Westland uit

Er is afgelopen periode te weinig gedaan aan asbest. In 2024 moeten alle bedrijven van overheidswege verplicht asbestvrij zijn. Alle asbest moet weg, ook bij particulieren! De gemeente moet dit voldoende ondersteunen.

2. Een Sociaal Westland

Een sociale samenleving is een samenleving waarin we er voor elkaar zijn, in goede en in minder goede tijden. In het Westland zien we dit onder andere terug in het hoge aantal mantelzorgers en in het rijke verenigingsleven met veel vrijwilligers. GroenLinks Westland wil zich inzetten om onze gemeente koploper te laten zijn in het samen, van onderop, vormgeven van onze samenleving.

Wij willen een écht sociaal Westland: gelijke toegang voor iedereen op onderwijs, cultuur, zorg, werk en wonen. We willen eenzaamheid, armoede en laaggeletterdheid tegengaan, omdat het mensen buitensluit. We geven alle ruimte aan kunst, cultuur, sport en technologie, zodat iedereen zich optimaal kan ontwikkelen. En we geven alle ruimte aan de Westlanders om zelf bij te dragen aan hun buurt. De rode draad is onze ambitie voor een sociaal Westland is kleinschaligheid en ruimte voor lokale initiatieven. GroenLinks Westland geeft ruimte aan het kleinere initiatief als tegenhanger van de grote zorgorganisatie, bijvoorbeeld met kleine zorglocaties in de wijk en buurtinitiatieven voor energievoorziening.

2.1. Sociaal is goed onderwijs

Goed onderwijs is de basis van kansengelijkheid. Voor goed onderwijs zijn voldoende en goede leraren nodig. Daarom dient Westland een aantrekkelijke plaats te blijven voor leraren om te werken. We zullen (toekomstige) leraren moeten trekken met voldoende huisvesting, een goede infrastructuur en faciliteiten om het onderwijs nog beter in te richten.

Wij maken ons zorgen over de consequenties van de uitvoering van het passend onderwijs voor kinderen en docenten. Alle kinderen, zowel die mét als zonder beperkingen, komen aandacht tekort. Docenten zitten in een onmogelijke spagaat. Daarom ondersteunen wij de voorzieningen om via lokaal onderwijsbeleid knelpunten m.b.t. passend onderwijs op te kunnen lossen, bijvoorbeeld via het SKT. Samenwerkingsverbanden voor primair en voortgezet onderwijs zullen vanuit de gemeente ondersteund moeten worden om leerlingen met specifieke ondersteuningsbehoeften goed onderwijs te bieden.

Naast aanbod in de bestrijding van leerachterstanden wil GroenLinks ook een sterker aanbod voor kinderen die voorlopen en/of hoogbegaafd zijn. Daarnaast zijn we voor een sterke aanpak van zowel taal- als sociaal-emotionele programma's vanaf de voor- en vroegschoolse educatie.

De schakelklas blijft bestaan voor kinderen die de taal nog onvoldoende beheersen om in het reguliere onderwijs mee te draaien. Binnen zowel de schakelklas als het regulier onderwijs moet er aandacht zijn voor trauma, door traumasensitief onderwijs aan te bieden. Expertise op dit gebied moet ontwikkeld gaan worden of worden ingekocht.

We zorgen voor duurzame, frisse schoolgebouwen. Sturing op een prettige temperatuur, lage CO₂-concentratie, lichtkleur en -sterkte hebben aantoonbaar invloed op leerlingen: ze voelen zich energiever, presteren beter en verzuimen minder. De gemeente Westland heeft een plicht zich te bekommeren om goede ventilatie in de schoolgebouwen.

In Westland moet ruimte zijn voor elke vorm van onderwijs: religieus of niet religieus, volgens een bepaald concept of traditioneel. We willen stimuleren dat schoolbesturen samenwerken om dit te bereiken

Nieuwe schoolgebouwen moeten faciliteiten hebben voor naschoolse opvang. We stimuleren scholen die zich willen ontwikkelen naar kindcentrum, waarin de school samenwerkt met welzijns- en zorginstellingen, culturele en sportieve verenigingen. We brengen de voorzieningen dus naar

het kind en niet het kind naar de voorzieningen. Deze centra krijgen ook gelijk een functie in de buurt: het zijn plekken waar talentontplooiing een centrale plaats krijgt, of het nu sportief of cultureel is. We stimuleren activiteiten waarin leerlingen van verschillende scholen samen zijn, om segregatie tegen te gaan. De gemeente ondersteunt scholen bij deze omslag door samenwerkingen op te zetten en financieel bij te dragen.

Samen leven is samen naar school gaan. We willen dat leerlingen van verschillende etnische, culturele en sociaaleconomische achtergronden samen naar school gaan. Daarom maakt de gemeente met het onderwijs afspraken over burgerschapsvorming. Hierbij sturen we op voorlichting over seksuele diversiteit, pesten, democratie, mensenrechten, racisme en discriminatie op alle scholen, met aandacht voor het slavernijverleden. GroenLinks Westland stimuleert ontwikkelingen in een curriculum met meer uitdaging op het gebied van bijvoorbeeld sport, cultuur, natuur en techniek.

Om voortijdig schoolverlaten tegen te gaan, behouden we de Entree-opleidingen op MBO Westland voor leerlingen zonder vmbo-diploma. We willen dat de gemeente actief blijft faciliteren dat scholen het aantal voortijdig schoolverlaters terugdringen naar nul.

GroenLinks Westland is enthousiast over de positie van het World Horti Center waar onze tuinbouwkennis wordt doorgegeven op mbo, hbo en wetenschappelijk niveau.

2.2. Sociaal is inzetten op wetenschap, natuur & technologie goed

Natuur- en techniekeducatie, in nauwe samenwerking met het Westlandse bedrijfsleven, geeft jongeren een kijkje in de keuren van uitdagende innovatieve bedrijven, zodat zij later een welbewuste keuze kunnen maken voor een mogelijke carrière in Westland. Ook verbindt het jongeren met hun leefomgeving en stimuleert het hen tot een natuur- en milieubewuste leefstijl. GroenLinks is dan ook blij met initiatieven als WNT-web, het Technolab bij ISW Hoogeland en het World Horti Center. In samenwerking met de regio willen wij deze initiatieven verder uitbouwen en professionaliseren. Wij zien gouden kansen voor een breed platform waarin Westlands onderwijs zich profileert en onderscheidt op thema's als duurzaamheid en innovatie.

2.3. Sociaal is het bestrijden van laaggeletterdheid

Laaggeletterdheid is een bedreigende factor voor onder andere arbeidsparticipatie en gezondheid, daarnaast werkt laaggeletterdheid in veel gevallen ook sociaal isolerend. In Westland prijzen we ons gelukkig met initiatieven van het Taalhuis Westland, de bibliotheek en ROC Mondriaan om de laaggeletterdheid tegen te gaan. We willen het Taalhuis waar nodig versterken en de activiteiten verbreden, zodat het percentage laaggeletterden – op dit moment 14% - snel kleiner wordt.

GroenLinks Westland wil dat Vluchtelingenwerk Nederland taalonderwijs aan statushouders en anderstaligen kan blijven voortzetten, omdat het kennen van de Nederlandse taal de kans op betaald werk en de integratie bevordert.

2.4. Sociaal is een sterk kunst- & cultuurbeleid

De rijke cultuurhistorie van Westland wordt nog niet door alle Westlanders onderkent. Te vaak wordt onderschat dat ook een rijk cultureel leven van belang is voor de economie van Westland. Onze historie is wat ons bindt, wat ons Westland mooi maakt. Het bewaken van onze cultuur moet gelijk oplopen met een duurzaam plan voor kunst, recreatie, toerisme en horeca.

Er is meer ambitie nodig. De opdracht van Westland Cultuurweb is in de loop van de tijd uitgebreid van educatie en participatie naar andere gebieden zoals erfgoed-, kunst- en sociaal beleid. Westland Cultuurweb is op deze punten van absolute meerwaarde voor het Westland en verdient meer ruimte om de werkzaamheden te kunnen uitvoeren.

De komst van een kunstmuseum willen we onderzoeken, en inzetten op aandacht voor onze karakteristieke panden en het culturele landschap. Kunst en cultuur kunnen veel bijdragen aan de ontwikkeling van bijvoorbeeld ouderen, mensen met een beperking en immigranten. We ondersteunen initiatieven vanuit de Westlandse gemeenschap om kunst toegankelijk te maken voor deze doelgroepen, maar ook initiatieven die hun cultuur in beeld brengen bij Westlanders.

Op voorspraak van GroenLinks Westland is in 2017 een fonds voor kleinschalige culturele initiatieven ingevoerd. Per activiteit kunnen inwoners een beroep doen op dit fonds. Er is maximaal €1500,- per activiteit beschikbaar. GroenLinks wil dat nu uitbreiden naar verbindende activiteiten voor de buurt.

De Brede Buurtscholen in Heenweg en Poeldijk zien we als een voorbeeld voor het Westland. De scholen hebben een bredere functie voor de wijk, waar bewoners en leerlingen samenkomen en o.a. de bibliotheek een plek krijgt. GroenLinks Westland ondersteunt de ontwikkeling waarin de bibliotheek dichterbij de Westlanders komt te staan.

We moeten inzetten op een bruisende cultuur in het Westland door te investeren in nieuwbouw en uitbreiding van 'WestlandTheater De Naald', binnen het centrum van Naaldwijk. Hiermee komt er meer ruimte voor culturele activiteiten met behoud van de culturele centrumfunctie die De Naald nu ook heeft. Dat maakt het Westland aantrekkelijker als vestigingsplaats voor jongeren, hoogopgeleiden en studenten.

2.5. Sociaal is alle ruimte voor sport

Sport is één van de belangrijkste pijlers van de Westlandse samenleving. Westland kent een rijk verenigingsleven. Breedtesport en topsport hebben daar beide een plaats in. GroenLinks Westland wil dat de gemeente blijft investeren in breedtesport, zodat kinderen hun talenten kunnen ontdekken en ontwikkelen. Het zou goed zijn als onderwijs en zorg daar ook een rol in kunnen spelen. We investeren in de toegankelijkheid van sport voor gezinnen met minder financiële ruimte in het Kindpakket. We stimuleren scholen om voldoende ruimte voor bewegingsonderwijs te creëren. Regelmatig sporten helpt mee aan het opbouwen van een goede conditie, mensen met een goede conditie worden over het algemeen minder vaak en minder erg ziek.

GroenLinks Westland vindt dat sport in elke kern beschikbaar moet zijn. We zijn dan ook voor het openhouden van bestaande sportaccommodaties en zwembaden. Kunstgrasvelden zijn een grote belasting voor het milieu en zouden, zolang de techniek niet veilig is, niet meer aangelegd moeten worden.

Sport is natuurlijk voor iedereen, ook voor mensen met een beperking. Sporters én bezoekers met een beperking moeten altijd toegang hebben tot de sportaccommodaties, maar die zijn nog niet allemaal rolstoelvriendelijk. GroenLinks Westland pleit er dan ook voor dat alle sportaccommodaties in het Westland toegankelijk zijn voor iedereen.

2.6. Sociaal is inzetten op een gezonde samenleving

Voorkomen is beter dan genezen. Om onze jeugd gezond te houden zetten we in op preventie op het gebied van alcoholmisbruik en gebruik van drugs en sigaretten. We stimuleren het voorkomen van overgewicht en initiatieven om psychische problemen tegen te gaan.

Het IJslands preventiemodel zou wat ons betreft het voorbeeld moeten zijn. Om gezonder te leven is de betrokkenheid van ouders belangrijk. Daarnaast moeten de drempels voor jongeren om deel te nemen aan sport, kunst en cultuur omlaag. Dat helpt jongeren een gezondere leefstijl te ontwikkelen. Er zijn al zes Nederlandse gemeenten die het IJslands preventiemodel gebruiken en meer gemeenten die hier ook mee willen gaan werken. Westland moet zich hierbij aansluiten.

Daarnaast steunen we sportverenigingen met een alcoholvrije en gezonde kantine en handhaven van de wetten over genotmiddelen.

2.7. Sociaal is oog voor kinderen en jongeren hebben

Om kinderen zich thuis te laten voelen in hun dorp, moeten ze de ruimte krijgen. We creëren ruimte voor buitenspelen en onderhouden dit samen met de kinderen uit de buurt. Lokale initiatieven om buitenspelen te stimuleren ondersteunen we. Waar mogelijk willen we schoolpleinen toegankelijk maken als openbare speelruimte. De aanpak van knelpunten in fietsroutes naar school toe wordt gecontinueerd, en nieuwe hotspots worden aangepakt.

Pubers en jongvolwassenen verdienen een eigen plek. Het is heel normaal dat jongeren elkaar op straat en in hokken opzoeken. Belangrijk is wel dat hierbij geen overlast wordt ervaren door de omgeving. GroenLinks wil samen met de jongeren overleg voeren om ervoor te zorgen dat er voldoende plaats voor hen blijft.

We staan voor meer aandacht voor kinderen en jongeren die in een vechtscheiding terecht komen. Ze worden nu wel gehoord, maar niet begeleid. We willen waarborgen dat hun belangen en rechten goed vertegenwoordigd worden.

2.8. Sociaal is ontmoeting tegen eenzaamheid

Eenzaamheid is een ernstig en groeiend probleem dat niet alleen het sociale, maar ook het fysieke welzijn bedreigt. In het Westland is 42% van de volwassenen t/m 64 jaar en 47% van de senioren eenzaam.

'Westland ontmoet' organiseert sinds 2017 laagdrempelige ontmoetingen in Westland die het doel hebben eenzaamheid tegen te gaan. GroenLinks Westland vindt zulke ontwikkelingen essentieel voor het Westland. We zullen elk initiatief om eenzaamheid tegen te gaan en ontmoeting te stimuleren ondersteunen.

Westlanders hebben een eigen plek nodig in hun kern, waarin ze elkaar kunnen ontmoeten het Huis van de Wijk in Rotterdam. Dat kan in scholen die na schooltijd open staan voor verenigingen, in leefstraten die door de bewoners georganiseerd worden, op autoloze pleinen en in buurtrestaurants. Burgers moeten de mogelijkheid krijgen om eigen initiatieven te ontplooiën vanuit de behoefte in hun directe omgeving.

2.9. Sociaal is goede zorg

Goede zorg is van wezenlijk belang voor het welzijn van ons als Westlanders. Enkele voorbeelden waarvoor wij ons willen inzetten: preventie, betrekken van het netwerk, zo lang mogelijk thuis wonen, makkelijke vindbaarheid van de zorg, toegankelijkheid van publieke gebouwen, zorg dichtbij, versterking van de jeugdzorg en de menselijke maat terugbrengen. Laat duidelijk zijn dat GroenLinks Westland in al deze onderdelen staat voor continuïteit en waar mogelijk voor verbetering van de kwaliteit van de zorg. We willen daarnaast inzetten op informatievoorziening, preventie en een nachtapotheek in het Westland.

Vaak spelen er in een gezin meerdere issues, hierbinnen mist vaak regie en overleg tussen de verschillende organisaties die bij het gezin betrokken zijn. Ook weten mensen soms de weg niet goed te vinden binnen en tussen instanties en instellingen. Er wordt van burgers verwacht dat we zo lang mogelijk zelfstandig en zelfredzaam deel uitmaken van de samenleving. Groenlinks vindt dat de gemeente daar ondersteuning in moet geven. Het Westland kan een Helpdesk Sociale toegang inrichten waar je met al je vragen terecht kunt. Of die nu gaan over zorg, hulp bij opvoedingsvragen of over werk en inkomen.

Veel gebeurt nu met grote, gemeente-overstijgende inkoopafspraken en instellingen. Met grote managementlagen en beperkte ruimte voor innovatie. GroenLinks Westland wil zich inzetten voor meer ruimte voor kleinschaligheid en lokale oplossingen, zoals wijkteams. Zodat er mooie projecten kunnen ontstaan, toegespitst op de lokale vraag en gericht op onze burgers. De gemeente-overstijgende inkoopafspraken moeten stevig geëvalueerd worden.

In alle vormen van zorg die in Westland worden aangeboden, dus onder meer in jeugdzorg, thuiszorg, ouderenzorg en gehandicaptenzorg moet het werk gedaan kunnen worden door vakkundige professionals die er zorg voor dragen dat de inhoud centraal staat en niet de bureaucratie. Het Sociaal Kernteam heeft daar ook een belangrijke functie in en zou extra ondersteund moeten worden.

2.10. Sociaal is mantelzorgers ondersteunen

We zijn er trots op dat bijna één op de zes volwassen Westlanders mantelzorger is. Het harde werk van al deze mantelzorgers heeft echter ook een keerzijde. Zeker jonge mantelzorgers hebben het moeilijk met het combineren van school, opgroeien en mantelzorg. Bovendien is 10% van onze mantelzorgers zwaar belast tot overbelast. We onderschrijven het belang van de ondersteuning door Vitis Welzijn en willen dat die ondersteuning gebruikt wordt voor het ontlasten van de mantelzorgers, bijvoorbeeld met extra opvang voor kinderen of het gratis laten thuisbezorgen van boodschappen. Daar kunnen en willen onze lokale ondernemers vast bij helpen. We zetten ons in voor uitbreiding van de respijtmogelijkheden, waarmee tijdelijke opvang van zorgbehoevenden buiten hun zorgomgeving mogelijk is. We willen onderzoeken of respijtzorg aan huis kan worden geboden, zodat de zorgbehoevenden niet altijd hun eigen huis hoeven te verlaten. We denken dat, als een Mantelzorg Team aan huis komt, mantelzorgers er gemakkelijker gebruik van kunnen maken en wat tijd voor zichzelf kunnen nemen. Jonge mantelzorgers mogen nooit gedwongen stoppen met hun studie door hun thuissituatie.

2.11. Sociaal is goede toegankelijkheid van voorzieningen

Platform Gehandicapten Westland geeft aan dat de toegankelijkheid van de gebouwen in het Westland goed is - en daar zijn we trots op. Maar het vervoer voor mensen met een beperking is niet altijd goed geregeld. De regiotaaxi diensten zijn recent overgenomen door een andere aanbieder met als doel het verhogen van de kwaliteit. We vinden het belangrijk om het

functioneren van de regiotaxi goed in de gaten te houden en waar nodig te verbeteren. Ook willen wij dat er structureel advies van cliënten blijft bij beleidskeuzes van de gemeente i.s.m. Platform Gehandicapten Westland. Zo zorgen we samen dat niemand buiten de boot valt.

Steeds meer taken van de gemeente vinden plaats in de digitale wereld, maar deze is niet voor iedereen goed bereikbaar. De gemeente moet ervoor zorgen dat alle informatie ook voor digibeten goed bereikbaar is door altijd een werkbaar analoog alternatief aan te bieden. Websites van de gemeente moeten voldoen aan de WCAG-normen zodat deze ook toegankelijk zijn voor mensen met een visuele beperking. Van organisaties met een belangrijke maatschappelijke rol binnen het Westland - zoals scholen, zorgaanbieders en verenigingen - mogen wij hetzelfde verwachten, de gemeente moet hierin een aanjagende rol spelen en deze organisaties wijzen op hun verantwoordelijkheid.

2.12. Sociaal is Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen

Onze glastuinbouw is een goede motor voor de Westlandse economie. Daarbij realiseren we ons dat het inzetten op enkel tuinbouw ons kwetsbaar maakt. Het is belangrijk om ruimte te creëren voor kansen in andere sectoren.

Veel Westlandse bedrijven onderschrijven de doelstellingen horend bij Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen (MVO). In Westland betekent MVO vooral de inzet van kwetsbare mensen uit Westland. Dat is zeer belangrijk. Maar MVO is meer, zoals wereldwijd maatschappelijk verantwoord ondernemen. We streven naar een balans tussen People, Planet en Profit, waarbij op alle drie deze vlakken waarde gecreëerd wordt.

We zien dat het MKB het zwaar heeft, in alle Westlandse kernen staan het winkelaanbod onder druk. Stimulerende maatregelen vanuit de gemeente zijn hierin noodzakelijk. Hiermee bedoelen we niet zozeer bouwen, maar ook herinrichting en herbestemming en het opzetten van Bedrijven Investeringszones, waarin de gemeente namens een groep ondernemers werkt aan een aantrekkelijke omgeving.

2.13. Sociaal is werk voor iedereen

Ook al doet nu al bijna iedereen mee in Westland – het aantal bijstandsuitkeringen is zeer laag – willen we dat uiteindelijk echt iederéén meedoet. Daarom is toeleiding naar werk een belangrijk punt in onze aanpak van integratie.

Het is belangrijk, voor de verdere innovatie in de Westlandse economie op tal van vlakken, om aantrekkelijker te worden voor hoogopgeleiden. We investeren in vitale kernen, cultuur en huisvesting. We behouden de leerwerkcheque om jongeren aan het werk te helpen.

Veel starters beginnen als zzp'er. GroenLinks wil de mogelijkheid onderzoeken van een hub voor startende ondernemers: een creatief knooppunt waar mensen met vernieuwende ideeën elkaar verder kunnen helpen.

We behouden de sociale werkvoorziening en willen een sociaal aanbestedingsbeleid van de gemeente. We investeren in de basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitaal vaardig) en andere vormen van ondersteuning van kwetsbare groepen, zodat zij ook deel kunnen nemen aan de samenleving. Kortom, we willen dat zoveel mogelijk mensen meewerken en bijdragen aan onze Westlandse samenleving.

2.14. Sociaal is armoede bestrijden

Armoede zorgt voor ongelijkheid: schulden zijn slopend en leiden vaak tot een opeenstapeling van ongewenste situaties. Het Westland kent verschillende regelingen voor minima en schuldhulp, maar niet iedereen die in armoede leeft vindt hier zijn weg in. GroenLinks Westland wil daarom inzetten op betere communicatie, begrijpelijke taal, ondersteuning en samenwerking, door het inzetten van armoederegisseurs. Daarnaast willen we vrijheid voor de professionals, door naast de bestaande afgekaderde regelingen extra budget voor armoedebestrijding in te zetten. Ook preventie is belangrijk: de schuldhulpmaatjes en budgetcoaches van Voor Elkaar Westland en Vitis Welzijn kunnen hier goed bij helpen. Daar zou dus meer ruimte voor moeten komen.

In Westland leeft 6,4% van de huishoudens onder de armoedegrens. Elk kind dat opgroeit in armoede is er één te veel. We zijn erg enthousiast over de aanpak van het Kindpakket door samenwerking met Stichting Leergeld en de Westlandpas. We zullen de ontwikkeling van deze samenwerking nauwlettend volgen en zijn bereid om extra te investeren om alle Westlandse kinderen in armoede te bereiken met dit programma.

2.15. Sociaal is woningen voor iedereen

In het Westland zijn er niet genoeg geschikte huizen. Met name ouderen, jongeren en alleenstaanden vinden daardoor in onze gemeente niet het huis dat ze nodig hebben. Er zijn dus meer appartementen voor ouderen nodig in de kernen, zodat de doorstroom van huizen naar de andere doelgroepen bevordert wordt.

Alleen met flink bouwen, op een duurzame manier, kunnen we het verschil maken. De grondprijzen in het Westland zijn hoog, maar door kleiner en/of hoger te bouwen kan het ook voor deze doelgroepen betaalbaar worden.

Het aantal sociale huur- en koopwoningen moet stijgen, tot minimaal 30% bij nieuwbouw, maar niet zonder een gezonde balans in de wijken te creëren. De financiële situatie van Vestia is een groot risico voor de Westlandse woningmarkt, want het heeft invloed op de kwaliteit van de gemeentelijke volkshuisvesting. Er ontstaat een groot probleem als de schaarse sociale huurwoningen door verkoop aan de markt onttrokken worden. We moeten de landelijke politiek bewegen dit tegen te gaan.

Koopwoningen zijn in het Westland relatief duur, in het nieuwbouwbeleid richten we ons voor starterswoningen op bouwen onder de NHG-grens. Daarnaast pleiten wij voor gemêleerde wijken waarin ruimte is voor sociale huur en het bevorderen van doorstroom van huishoudens die nu nog in een bestaande starterswoning zitten. Daarnaast bekijken we of leegstaande panden (zoals winkelpanden) geschikt te maken zijn voor bewoning.

Er moet ruimte komen voor experimenteren met nieuwe woonvormen, waarmee eenzaamheid bij ouderen bestreden kan worden. Met woongroepen voor senioren, gemengde woongroepen, waarin bijvoorbeeld jongeren en ouderen samenwonen. Voor 2030 zijn er naar verwachting zo'n 1100 extra zorggerelateerde woningen nodig. Daar zal GroenLinks Westland zich voor inzetten. We blijven ons sterk maken voor de komst van een zorghotel.

Het gebeurt steeds vaker in Nederland dat huurders zelf een corporatie stichten en via deze constructie eigenaars worden van hun huizen en hiermee van hun wijk. Dit soort initiatieven gaan vaak gepaard met alternatieve woonvormen, zoals tiny houses, de Westlandse regelgeving mag hiervoor geen beperking zijn.

In het Westland krijgen ondernemers veel ondersteuning van arbeidsmigranten. Er is dringend behoefte aan woonruimte voor hen. Niet alleen in hotels, maar juist ook in studio's en in de wijk. GroenLinks Westland wil dat het bedrijfsleven waar deze arbeidsmigranten werkzaam zijn hier verantwoordelijkheid voor neemt. We willen bij voorkeur huisvesting binnen en rondom de kernen, zodat er geen onnodige verkeersbewegingen plaats hoeven te vinden, maar realiseren ons ook dat dit in de huidige wooncrisis lastig te bewerkstelligen is. We bekijken of leegstaande panden tijdelijk als woonruimte kunnen worden gebruikt. Onder strikte voorwaarden moet kleinschalige huisvesting bij tuinbouwbedrijven mogelijk zijn. Dit mag eventuele herstructurering niet in de weg staan.

2.16. Sociaal is respect hebben voor elkaar

Op veel punten zien we dat de samenleving bezig is om te verharderen. Vaker staan groepen mensen tegenover elkaar en het onderlinge onvrede wordt steeds luider en directer uitgesproken. GroenLinks Westland maakt zich zorgen om deze ontwikkelingen. Hulpverleners, journalisten, politici en ambtenaren moeten hun werk vrijuit kunnen doen. Het bedreigen van mensen die gewoon hun werk doen kan niet worden getolereerd en het gebruik van geweld is al helemaal uit den boze.

Iedereen verdient het om met respect behandeld te worden; sekse, ras, geaardheid en religie mogen nooit een reden zijn om mensen buiten te sluiten. Diversiteit binnen de maatschappij leidt tot een diversiteit van meningen en inzichten. Als we, van beide kanten, respectvol omgaan met elkaars opvattingen kunnen we van elkaar leren en gezamenlijk groeien naar een mooie en inclusieve maatschappij waar iedereen zichzelf kan en mag zijn.

De Westlandse gemeenteraad is een goed voorbeeld van de manier waarop onvrede en meningsverschillen uitgesproken kunnen worden. Met inhoudelijke argumenten en respect voor elkaars mening kom je gezamenlijk tot breed gedragen beleid. GroenLinks Westland vindt het belangrijk dat de gemeenteraad ook naar de toekomst toe deze voorbeeldfunctie blijft uitdragen.

3. Een Open Westland

Openheid betekent voor ons het oprecht verwelkomen van de ander en zijn of haar opvattingen. In een open samenleving kun je zijn wie je bent en zeggen wat je vindt. Je voelt je er thuis en veilig. In het Westland dat ons voor ogen staat, gaan we respectvol met elkaar om. Het maakt niet uit of iemand anders is of anders denkt; we geven elkaar een kans en proberen ons in te leven in elkaars opvattingen. Onze ambitie: GroenLinks Westland staat voor ieders vrijheid.

3.1. Open is met z'n allen

Een open samenleving betekent een gastvrije samenleving. Westland biedt mensen die op de vlucht zijn voor oorlog of onderdrukking een veilige haven. Vanaf het eerste moment dat ze hier zijn, zijn vluchtelingen deel van onze gemeente. Dat vraagt inzet van henzelf en van ons. Om ons goed voor te bereiden, is het van belang in een zeer vroeg stadium een aantal mogelijke locaties aan te wijzen voor vluchtelingenopvang. GroenLinks Westland wil burgers actief betrekken bij de vestiging van vluchtelingen en van migranten. We stoppen hen niet weg in de uithoeken in een tuinbouwgebied of bedrijventerrein. Ook vluchtelingen hebben recht op een behoorlijke huisvesting. Als we het tijdig regelen, is er tijd om een evenredige spreiding over de kernen te realiseren.

In een open samenleving die we met z'n allen nastreven is geen ruimte voor welke vorm van uitsluiting dan ook. We verwerpen elke vorm van racisme en discriminatie. Verschillen in sekse, ras, geaardheid en religie zijn interessant, en geen argument voor buitensluiting. Iedereen moet zich in Westland thuis kunnen voelen. Politieke partijen in Westland horen een voorbeeld te geven van de manier hoe je respectvol met elkaar kunt optrekken, met aandacht, zorg en respect voor elkaars ideeën en standpunten. De gemeenteraad dient dan ook een goede afspiegeling te geven van de hele Westlandse bevolking. Als dat door de uitslag van de verkiezingen minder goed lukt, heeft de raad een taak om mensen die ondervertegenwoordigd zijn actief te betrekken.

Om discriminatie te voorkomen, moet de gemeente het goede voorbeeld te geven. Dat kan door sollicitatieprocedures te anonimiseren. Een goed draaiend meldpunt, in samenwerking met de Stichting Inclusie en Discriminatiebestrijding, is ook noodzakelijk voor het tegengaan van discriminatie.

3.2. Open is een gezonde bestuurscultuur

GroenLinks Westland gaat voor een open bestuurscultuur: meer samen, meer Westland, minder ego. Iedereen die bij wil dragen, moet daar de kans voor krijgen. De raad moet actiever de dialoog zoeken met de burgers. Er zijn te veel voorbeelden waarbij het Westland haar burgers is kwijtgeraakt in ambitieuze plannen en dure reparaties achteraf. Er zijn te veel energievretende ruzies en vetes die een gezonde bestuurscultuur in de weg zitten.

Om een open bestuurscultuur in de gemeenteraad te bevorderen, moet de informatievoorziening aan de gemeenteraad beter geregeld worden. Alleen met een transparant beleid kun je transparant besturen.

Als burger moet je ervan uit kunnen gaan dat de overheid het beste met je voor heeft, de overheid hoort er te zijn voor de burgers. Dit betekent dat bij het maken van wet- en regelgeving de burger centraal moet staan. Fraudeurs en mensen die misbruik maken van de overheid moeten aangepakt worden. Maar mensen die een kleine fout begaan of een formulier per ongeluk niet

helemaal goed invullen zijn geen fraudeurs en mogen nooit als fraudeurs behandeld worden. Wij gaan werken aan een open bestuurscultuur waarin de menselijke maat wordt gehanteerd.

In het Westland wonen ook mensen die in het verleden slachtoffer zijn geworden van verkeerd handelen van de overheid, bijvoorbeeld in de toeslagenaffaire. We zien dat deze slachtoffers vaak dusdanig in de problemen komen dat hun problemen alleen maar erger worden, met oplopende schulden, het kwijtraken van hun woonruimte en uithuisplaatsing van kinderen als mogelijke gevolgen. De verantwoordelijkheid om de problemen waarmee deze mensen geconfronteerd worden op te lossen ligt uiteindelijk bij het overheidsorgaan dat de problemen veroorzaakt heeft; de gemeente kan hier een belangrijke ondersteunende rol in spelen.

De andere kant van behoorlijk bestuur is dat het handelen van de gemeente binnen de geldige wetten blijft, dit is de basis van onze democratische rechtstaat. Te vaak zien we dat het beleid van de gemeente wordt afgewezen door de Raad van State. Het meest in het oog springende voorbeeld is het blokkeren van de komst van een vestiging van een Islamitische school naar het Westland, maar de gemeente gaat ook regelmatig in de fout met de vaststelling en handhaving van regels omtrent de huisvesting van arbeidsmigranten. Hoewel we het op deze punten niet altijd eens zijn met de geldende regels dient het college van B&W alsmede de gemeenteraad zich wel aan deze regels te houden. Een overheid die zich niet aan de regels houdt kan niet met goed fatsoen van haar burgers verwachten dat zij zich wel aan de regels houden.

Protesteren is een grondrecht en als het goed gebruikt wordt kan het een krachtig middel zijn om je mening te laten horen. Bij protesteren hoort soms ook een stukje burgerlijke ongehoorzaamheid, zolang dit vreedzaam en met wederzijds respect gebeurt moet hier coulant mee om gegaan worden. GroenLinks Westland vindt dat de gemeente ruimte moet geven aan protest en samen moet werken met de organisatie achter een protest om het geheel in goede banen te leiden. Protest is belangrijk, maar de impact op het functioneren van de overheid en de politie moet beperkt blijven, GroenLinks Westland is dus ook van mening dat de verantwoordelijkheid voor het ordentelijk laten verlopen van een protest in de eerste plaats bij de organisatie van het protest ligt.

3.3. Open is een constante dialoog

De kern van samen bouwen is een constante dialoog tussen burgers en overheid. We willen dat beleid transparant tot stand komt, in dialoog met belanghebbenden. Het bestuur, de gemeenteraad en de ambtenaren moeten permanent feeling houden met de bevolking, zowel met particulieren als organisaties. We willen handen en voeten geven aan wat al meer dan een eeuw in de Westlandse tuindersgenen zit: de coöperatieve gedachte. Juist door intensief contact met elkaar te houden en open samen te werken, kan je de toekomst aan. We zien daarvan om ons heen en in het verleden de voorbeelden. Telersverenigingen die best practices delen om daar met elkaar beter van te worden. Een veiling die het gemeenschappelijk belang van de kwekers veiligstelt met een minimumprijsgarantie. Zo'n proces lijkt veel tijd te kosten - overleggen, luisteren, elkaar betrekken - maar wij menen dat onzorgvuldige en verkeerde beslissingen, eindeloze procedures en een grote afstand tot de burgers en organisaties uiteindelijk veel méér tijd en geld kosten. Een constante dialoog kan dat voorkomen. Op die manier zien wij ook de gemeente van de toekomst een prominente open rol spelen.

GroenLinks Westland wil dat burgers meer te zeggen krijgen over de plek waar ze leven, wonen, werken en ontspannen. Wij willen dat mensen mee kunnen praten en mee kunnen denken over de beslissingen die hen raken. We willen dat de gemeente Westland naar hen luistert. Alle burgers en elk bedrijf worden uitgenodigd om vooraf, tijdens en bij de besluitvorming mee te denken en te praten over belangrijke thema's. Samen zoeken we naar nieuwe vormen van gesprek. Samen

zoeken we naar oplossingen voor problemen in ons Westland. Iedereen wordt gehoord: mondige burgers die makkelijk meepraten, maar ook inwoners voor wie praten wat minder vanzelfsprekend is. Dit doen we vóóordat beleid bepaald wordt, structureel éérs (en daarna regelmatig) met de betrokken partijen om de tafel. De politiek moet wel de knoop doorhakken en besluiten nemen.

Een constante dialoog dus.

3.4. Open is open naar de wereld

Westland heeft inmiddels het keurmerk Fairtrade. Dat mag geen papieren tijger worden, we zullen de komende jaren moeten blijven uitdragen dat we achter de principes van dit keurmerk staan. Een loket waar inwoners terecht kunnen voor vragen en suggesties helpt.

3.5. Open is ruimte voor burgerinitiatieven

Om iedereen meer te betrekken bij het besturen van de gemeente, willen we een tiental initiatieven op het gebied van groen, innovatie, energietransitie, cultuur of eenzaamheid financieel ondersteunen met een bedrag van in totaal 1 miljoen euro.

Een afvaardiging van Westlanders, zowel experts als gewone burgers beoordelen de initiatieven die we met een prijsvraag verzamelen en leggen hun oordeel ter goedkeuring voor aan de gemeenteraad. Uiteindelijk beslist de raad welke initiatieven we aan de Westlandse bevolking voorleggen. Uiteindelijk mogen alle Westlanders boven de 16 meebeslissen over de voorstellen en worden de plannen voor zover mogelijk nog binnen deze raadsperiode gerealiseerd.

3.6. Open is samen bouwen - mét jongeren

We luisteren beter naar jongeren: landelijk onderzoek wijst uit dat maar 8% van de jongeren het gevoel heeft invloed te hebben op de lokale besluitvorming, terwijl zeker het dubbele percentage van de jongeren die invloed wil hebben. Door het oprichten van een jongerenfonds en het blijven stimuleren van de jongerenraad gaan we pro-actief jongeren te betrekken bij het beleid.

Ons doel is dat over vier jaar zeker 20% van de jongeren in Westland het gevoel heeft dat hun mening ertoe doet in de gemeente Westland.

3.7. Open is een veilige omgeving

Onveiligheid en intolerantie verkleinen de ruimte voor verschillen in een samenleving. Om de veiligheid op straat te waarborgen, moet de politie daadkrachtig optreden tegen overlast en criminaliteit. Het is ontoelaatbaar dat inwoners zich onveilig voelen in hun eigen omgeving. Samen met de politie moet de gemeente Westland werken aan veilige buurten en ingrijpen daar waar het misgaat. Maar het voorkómen van criminaliteit is nog beter. We zetten in het bijzonder in op het voorkomen van problemen als gevolg van polarisatie. De buurtpreventieteams hebben volledig onze steun. Want we zijn trots op onze open en vrije samenleving: die waarden moeten we beschermen.

In de komende vier jaar dient de focus te liggen op wijken waar nog geen buurtpreventie is. Het inzetten van digitale middelen, zoals een Buurtapp, kan goed helpen.

3.8. En open is vooral... experimenteren

We zullen weg moeten van ons starre systeem en open gaan staan voor nieuwe ontwikkelingen op het gebied van participatie. Er is al veel mee geëxperimenteerd in andere gemeenten. Laten we van deze ervaringen leren.

Hierbij enkele mogelijkheden:

- 100x geen fulltime nieuwe ambtenaar aannemen maar **1000x een burger** inhuren die een dagdeel per week aan een door hen zelfgekozen uitdaging gaat werken. Of met een opdracht, bijvoorbeeld kernenbeleid.
- Bij een raadsvergadering over fietsen twintig fietsers **advies-stemrecht** geven. Als het over ouderen gaat: idem met ouderen.
- Een **G1000** organiseren. In de G1000 worden burgers middels loting bij het gesprek over de toekomst betrokken.
- Het **Westland Internet Panel** is een vaste groep mensen die met enige regelmaat benaderd wordt om een mening te geven over het Westland. De panelleden worden via een e-mail uitgenodigd om een internetvragenlijst in te vullen over allerlei Westlandse zaken.
- **WestlandLab** is een netwerk van Westlandlaboranten: Westlanders die invulling geven aan hun liefde voor hun streek door allerlei projecten te bedenken en uit te voeren, voor het Westland en Westlanders. Dit kunnen projecten zijn om de verbinding in de wijk te verbeteren, maar ook grotere vraagstukken, bijvoorbeeld op het gebied van mobiliteit en logistiek (hoe kunnen we de vrachtwagens het Westland uit krijgen én onze economie draaiende houden?). Innovators en frontrunners uit de regio en studenten van de MBO's, HBO's, TU Delft en WUR Wageningen worden bij het lab betrokken voor de inhoudelijke expertise. Ook kunnen gemeente, bedrijven en organisaties met een opdracht bij het stadslab terecht om met Westlanders na te denken over uiteenlopende lokale vraagstukken die hen aangaan. Via het WestlandLab wordt door middel een fonds initiatieven mogelijk gemaakt met een kleine subsidie. WestlandLab fungeert daarmee als denktank, uitvoerder en producent voor burgerinitiatieven.
- Meer aandacht voor **Meldingen**. Antwoorden moeten duidelijk zijn en geen vragen oproepen.
- Contact met de burger. **Helder en transparant**. Iedere brief wordt ondertekend met een naam. De contactpersoon is altijd vermeld met doorkiesnummer en persoonlijk emailadres. Brief moet duidelijk leesbaar zijn voor eenieder.
- Klachten over de gemeente. De gemeente wijst een **klachtencoördinator** aan. Deze is met naam, emailadres en doorkiesnummer te vinden op de website.
- Met de **burgerpeiling** krijgt de gemeente inzicht in het eigen functioneren en de relatie met de inwoners. Maar vooral ook op wat wel en niet werkt en wat anders moet.
- **Open in bestemmingsplannen**. Wij willen een duurzame samenleving, die vitaal en krachtig is en de schommelingen door de tijd heen goed kunnen doorstaan. Meervoudig bestemmen kan dan toegevoegde waarde hebben. Meervoudig bestemmen betekent dat je op een locatie van een bestemmingsplan de mogelijkheid openhoudt voor flexibiliteit rondom wonen en werken. Niet beperken door de regels, maar flexibele, creatieve, praktische oplossingen mogelijk te maken. Te denken aan wonen op bedrijventerreinen en in winkelpanden. Tiny houses in tuinbouwbestemming. Zorgwoningen op veel meer plaatsen toestaan. Ook hier is flexibiliteit én overleg vereist.

Er wordt veel geëxperimenteerd. We hebben slechts enkele mogelijke experimenten genoemd. We staan altijd open voor andere initiatieven.